

pupils is carried out to determine their level of health, physical development, functionality and ability to work, that brings an opportunity to organize differential approach in physical education. Statistics show a positive effect of medical examination at the local level, that afford ground for the dosing of physical activity according to individual abilities of schoolchildren.

Key words: state of health, schoolchildren, pupils, differential dosing.

СЕРЕДОВИЩНО ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ДО САМОСТІЙНИХ ЗАНЯТЬ ВИДАМИ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ

Юрій Вихляєв

Національний технічний університет України «КПІ»

Постановка проблеми. Серед новітніх технологій фізичного виховання студентів необхідно виділити середовищно орієнтований підхід залучення молоді до самостійних занять певними видами рухової активності, тобто створення особливих спортивно-оздоровче орієнтованих зон, або «сеттінгів» у вигляді спортивних майданчиків, басейнів, стадіонів тощо. При цьому спортивно-оздоровче середовище, що створюється навчальним закладом, можна визначити як сукупність різних умов і можливостей фізичного і духовного формування і саморозвитку особистості, які містяться в просторово-предметному і соціальному оточенні студента [1, 2, 3, 4].

Як вказує С. І. Белих [3], у методологічному плані середовищно орієнтований підхід базується, по перше, на теорії можливостей Дж. Гібсона, що привертає увагу до активного початку суб'єкта, який освоює своє життєве середовище («екологічний світ» по Гібсону). По друге, на середовищно-поведінкових дослідженнях Баркера та Віллемса, які обґрунтували існування «поведінкових сеттінгів», що опосередковують поведінку людини в залежності від фізичного і соціального оточення. У третє, на теорію та практику розвиваючого навчання та освіти (Ш. О. Амонашвілі, В. В. Давидов, Л. В. Занков, В. В. Рубцов, Д. Б. Ельконін), вихідною позицією яких є гіпотеза Л. С. Виготського про динамічне співвідношення процесів навчання і розвитку.

А. Г. Асмолов [1], стверджує, що подібні спортивні середовищні зони або поведінкові сеттінги сприяють актуалізації фізкультурно-спортивних потреб молоді через «включення їх в особистісно значиму діяльність».

Більшість дослідників [2, 4, 6, 7], сприймають середовищно орієнтований підхід до самостійних занять видами рухової активності як залучення молоді до фізкультурно-спортивного стилю життя на основі актуалізації фізкультурно-спортивних потреб і формування фізкультурно-спортивних компетенцій шляхом створення середовищних і соціокультурних умов та гармонізації тілесно-духовного потенціалу.

На наш погляд, дослідження особливостей функціонування поведінкових сеттінгів і можливостей їх використання для самостійної роботи студентів фізичними вправами у позаурочні години, може значно активізувати процес залучення молоді до регулярних занять видами спорту або рухової активності.

Робота була виконана у відповідності до плану науково-дослідної роботи кафедри фізичного виховання Національного технічного університету України «КПІ».

Мета дослідження. Дослідити різновиди спортивно-оздоровче орієнтованого середовища та визначити їх можливості у залученні студентів до самостійних занять видами рухової активності.

Обговорення результатів дослідження. Існує ряд обставин, від яких залежить функціонування поведінкових спортивно-оздоровчих сеттінгів, що регламентують поведінку людини фізичним оточенням, правилами видів спорту чи

I. НАУКОВИЙ НАПРЯМ

рухової активності, етикою взаємовідносин у даній групі спортсменів і аматорів та іншими чинниками.

Поведінкові спортивно-оздоровчі сетінги можна поділити на різновиди за такими ознаками: 1) за спортивною спрямованістю: спортивний зал, майданчик, басейн, каток, стадіон; 2) за цільовим призначенням: комерційне, навчальне, службове, розважальне; 3) за власністю: державна, приватна, муніципальна, власність навчального закладу тощо; 4) за видом доступу: вільний, обмежений (тільки для службовців, для студентів, для збірних команд, для самодіяльних колективів тощо); 5) за вартістю відвідування: безкоштовна, з оплатою, комбінована; 6) за управлінням: командне, адміністративне, студентське самоуправління, самодіяльне.

Звісно, що у практиці діяльності сетінгів ми спостерігаємо певний комбінований набір ознак тих чи інших різновидів, але головною обставиною привабливості спортивно орієнтованих поведінкових сетінгів є добровільність, вибір рухової активності за власним інтересом, особливий мікроклімат спілкування і безпечність відвідування подібних місць самостійних занять видами рухової активності. В той же час, додатковою обставиною популярності поведінкових сетінгів є дуже поширена серед молоді фронда, тобто заперечувальна пофігістська поведінка на директивні методи управління, коли безпосередні заклики та вказівки студентам до занять фізичною культурою не спрацьовують, натомість поява особливого спортивно орієнтованого середовища, де дуже багато молоді і яке принципово відрізняється як від адміністративно управлінських закладів, так і від значних місць відпочинку, притягує відвідувачів.

Яскравим прикладом створення такого орієнтованого на добровільну спортивно-оздоровчу діяльність середовища є вулиця Політехнічна, що розташована між навчальними корпусами Національного технічного університету України «КПІ» і яка перекрита для руху транспорту масивними бетонними чашами для квітів. У поза навчальні та вечірні години на цій вулиці лунає музика, самими студентами транслуються аматорські розважальні програми, тобто це пішохідна зона для відпочинку студентів, що була створена ректоратом і профкомом вишу. Згодом цю вулицю заповнили аматори – роликові ковзанярі, скейтбордисти, вело слаломісти, їх вболівальники та друзі. І не тільки студенти НТУУ «КПІ», а й студенти інших вишів, школярі. Тут особлива аура, що передбачає шляхетність, певну культуру поведінки, несумісну з вживанням алкоголю, брутальністю. Студенти, що досягли певного рівня майстерності у вищезазначених видах рухової активності, викликають захоплення у оточуючих своїми вправними діями особливо у слаломних секторах, що намальовані крейдою на асфальті. До того ж, ці спортивні розваги безкоштовні, що в наші скрутні економічні часи є вагомим фактором для студентства.

Для більш ефективного залучення студентства до виконання самостійних занять фізичними вправами в умовах поведінкового сетінгу «Політехнічний» необхідно до аматорських розважальних програм додати створення спортивно-оздоровчого інформаційного простору, тобто транслувати програми з пояснення методик проведення самостійних занять фізичними вправами, техніки катання на роликових ковзанах або скейтбордінгових дошках тощо. Другим важливим питанням є залучення інструкторів (можливо тих же студентів з числа найбільш вправних аматорів) для навчання бажаючих техніці катання на роликових ковзанах або скейтбордінгових дошках. Також, для більш повного задоволення потреб та інтересів студентів бажано створити гімнастичне містечко з простими зварним обладнанням з металу, що не потребує значних витрат.

I. НАУКОВИЙ НАПРЯМ

Другим прикладом створення спортивно орієнтованого середовища є футбольний стадіон біля спорткомплексу НТУУ «КПІ» та нестандартна аматорська футбольна арена з трибунами біля бібліотеки і сьомого навчального корпусу НТУУ «КПІ», де проходять тренування і спортивні зустрічі аматорських футбольних команд співробітників, викладачів та студентів з їх численними прихильниками та вболівальниками.

Вищевказані поведінкові сеттінги залучають до самостійних занять значну кількість студентів, причому відвідування цього спортивно оздоровче орієнтованого середовища має добровільний і самодіяльний характер і в першу чергу приваблює безкоштовністю відвідування та незвичною аурую доброзичливості та спортивності.

Побудову та організацію спортивно-орієнтованого середовища поблизу гуртожитків та навчальних корпусів вишів ми розглядаємо як спосіб підвищення ефективності самостійної роботи з фізичного виховання та створення системних формуючих впливів просторово-предметного і соціокультурного оточення людини для поліпшення освітньо-виховного процесу, в якому активний педагогічний вплив на особистість студента доповнюється спеціальними умовами, що сприяють прояву спортивно-оздоровчих інтересів та потреб.

Такі можливості проведення вільного часу в умовах додатково створеної інфраструктури університету, як це показує приклад вулиці Політехнічна, що потребувала відносно незначних коштів, дозволили запустити механізми внутрішньої активності студента в його взаємодії з середовищем, в якому і відбуваються саморозвиток і самовираження особистості. Провідна ідея спортивно орієнтованого середовища полягає в опосередкованому фізичному вихованні молоді через побудову і постійне збагачення спеціальних умов і місць спілкування та відпочинку молоді, особливо якщо вони мають виражену спортивно оздоровчу спрямованість.

Розглянемо яким чином фізкультурно-спортивне середовище створює можливості надання компліментарних потреб суб'єктам самостійної роботи. По перше подібне середовище «провокує» студента або учня на прояв відповідної активності, по друге поведінка суб'єкта сеттінга взаємопов'язана з наявністю можливості відвідування обраного середовища, у третє поведінкові сеттінги, такі як спортивні майданчики, зали тощо - це зони, в яких відбувається взаємодія між людською діяльністю та фізичними умовами оточення, вони функціонують заради визначеної мети завдяки активності людей. Подібне співтовариство є екосистемою зі стійкими паттернами поведінки у навколишньому середовищі на основі імпліцитних правил, які приймають всі його учасники, слідує їм і стежать за дотриманням цих правил іншими. Причому право вибору поведінкового сеттінгу залишається за людиною [3].

Основним завданням середовищно-орієнтованого підходу є залучення молоді до здорового способу життя на основі самостійних занять фізичними вправами, гармонізації тілесно-духовного потенціалу, актуалізації фізкультурно-спортивних цінностей і потреб, формування фізкультурно-спортивних компетенцій з урахуванням природних та соціокультурних факторів. Здоровий спосіб життя у цьому контексті ми розглядаємо як самовираження особистості засобами фізичної культури і масового спорту, у відповідності до психофізіологічних особливостей, світогляду людини. При цьому стратегічна ціль спрямована на зміцнення здоров'я, відновлення і підтримку працездатності, на фізичне і духовне самовдосконалення, організацію культурного дозвілля. Здоровий спосіб життя є своєрідною духовною нішею особистості, що дозволяє їй бути самою собою, забезпечуючи реалізацію

I. НАУКОВИЙ НАПРЯМ

ідеї самозбереження, саморозвитку, самовдосконалення і самовираження у світі природи, культури та соціуму.

Основною умовою оволодіння людиною здоровим способом життя, в першу чергу потрібно виділити створення соціумом сприятливих умов життєдіяльності (у тому числі і спортивно орієнтованих сетінгів), досягнення такого рівня культури, зокрема, знань фізкультурної освіти та гігієни, досвіду, навичок та потреби практичного застосування регулярних занять фізичними вправами і спортом (при повній відсутності шкідливих звичок), що дозволяє особистості самостійно попереджувати можливі порушення здоров'я, зберігати його та зміцнювати і підтримувати оптимальну якість життя. Під якістю життя необхідно розуміти рівень світогляду (забезпечує саморозвиток, самореалізацію), стан здоров'я (як успадкований, так і набутий), рівень комфортності взаємодії людини із суспільством (безпека, захищеність, душевний спокій, побутові умови, матеріальні блага, соціальний статус, інші чинники і можливості), і природою (стан біосфери та екологія довкілля);

Висновки

1. Проведене дослідження дозволяє нам розглядати середовищно-орієнтований підхід до самостійних занять фізичними вправами як актуалізацію фізкультурно-спортивних потреб молоді через включення їх в особистісно значиму діяльність функціонування поведінкових сетінгів, що регламентують поведінку людини специфікою та умовами спортивно оздоровчих споруд, правилами видів спорту чи рухової активності, етикою взаємовідносин у даній групі спортсменів та аматорів і що мають такі переваги: мотиваційну привабливість, добровільність, можливість вибору виду спорту, часу і тривалості занять, індивідуальні навантаження, неформальне спілкування, безпеку, захищеність, бажану безкоштовність відвідування.

2. Побудова спортивно-орієнтованого середовища поблизу гуртожитків та навчальних корпусів вишів є способом підвищення ефективності самостійної роботи студентів з фізичного виховання та створення системних формуючих впливів просторово-предметного і соціокультурного оточення для поліпшення освітньо-виховного процесу, в якому активний педагогічний вплив на особистість студента доповнюється спеціальними умовами, що сприяють прояву спортивно-оздоровчих інтересів та потреб.

У подальшій нашій роботі планується дослідити умови та особливості функціонування спортивно-орієнтованого середовища різних оздоровчих поведінкових сетінгів та шляхи їх удосконалення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Асмолов А. Г. Образование в России: от культуры полезности – к культуре достоинства // Воспитание школьников. – 2000. - № 5. С. 5-12.
2. Акмеология физической культуры и спорта : [методические рекомендации] / Сост. : Завьялова О.Б. – Красноярск, 2009. – 20 с.
3. Белых С.И. Структура концепции личностно ориентированного физического воспитания студентов университета / С.И.Белых // Физическое воспитание студентов. - 2013. – № 3 - С. 3-9.
4. Васіна Т.Л. Парадигма особистісно-орієнтованого навчання / Т. Л. Васіна // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. - № 58.. – Т.1. – Чернігів, 2008. – С. 77-79.
5. Вихляев Ю. М. Організаційно-методичне забезпечення секційної форми навчального процесу з фізичного виховання. Навчально-методичний посібник. / Ю. М. Вихляев. Вінниця : ФОП Рогальська І. О., 2012 – 81 с.

I. НАУКОВИЙ НАПРЯМ

6. Дзюба З. Г. Особистісно-орієнтовані системи і технології у фізичному вихованні студентів вищої школи / З. Г. Дзюба, Л. К. Кожевникова // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету. - Вип. 44. – Серія: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. – Чернігів, 2007. – С. 335-338.
7. Круцевич Т. Ю. Рекреація у фізичній культурі різних груп населення: навч.посібник / Т.Ю. Круцевич, Г.В. Безверхня. – К.: Олімп. л-ра, 2010. – 248 с.

АНОТАЦІЯ

СЕРЕДОВИЩНО ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ДО САМОСТІЙНИХ ЗАНЯТЬ ВИДАМИ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ

Юрій Вихляєв

Національний технічний університет України «КПІ»

Досліджений середовищно-орієнтований підхід до самостійних занять фізичними вправами як засіб актуалізації фізкультурно-спортивних потреб молоді через включення їх в особистісно значиму діяльність функціонування поведінкових сеттінгів, що регламентують поведінку людини специфікою та умовами спортивних споруд, правилами видів спорту чи рухової активності, етикою взаємовідносин у даній групі спортсменів та аматорів.

Ключові слова: студенти, середовищно-орієнтований підхід, самостійні заняття, фізичні вправи, поведінкові сеттінгі.

ОКРУЖАЮЩЕ-ОРИЕНТИРОВАННЫЙ ПОДХОД К САМОСТОЯТЕЛЬНЫМ ЗАНЯТИЯМ ВИДАМИ ДВИГАТЕЛЬНОЙ АКТИВНОСТИ.

Юрий Выхляев

Национальный технический университет Украины «КПИ»

Исследован окружающе-ориентированный подход к самостоятельным занятиям физическими упражнениями как средство актуализации физкультурно-спортивных потребностей молодежи через включение их в лично значимую деятельность функционирования поведенческих сеттингов, регламентирующих поведение человека спецификой и условиями спортивных сооружений, правилами видов спорта или двигательной активности, этикой взаимоотношений в данной группе спортсменов и любителей.

Ключевые слова: студенты, окружающе-ориентированный подход, самостоятельные занятия, физические упражнения, поведенческие сеттинги.

ENVIRONMENT-ORIENTED APPROACH TO SELF-STUDY TYPES OF PHYSICAL ACTIVITY.

Yuri Vykhliaev

National Technical University of Ukraine "KPI"

Investigated environment-oriented approach to independent physical activities as a means of updating the fitness and sports needs of young people by including them in personally meaningful activities for the functioning of the behavioral setting, regulating human behavior characteristics and conditions of sports facilities, the rules of sports or motor activity, the ethics of relationships in this group athletes and fans.

Key words: students, environmental-oriented approach, self-study, exercise, behavioral setting.